

Odnos emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja

---

Vargović, Anja

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:553061>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-28**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za psihologiju

**ODNOS EMOCIONALNE INTELIGENCIJE,
SAMOPOŠTOVANJA I SAMOHENDIKEPIRANJA**

Diplomski rad

Anja Vargović

Mentor: doc.dr.sc. Ana Kurtović

Sumentor: dr.sc. Ana Babić Čikeš

Osijek, 2018.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za psihologiju

Studij: Diplomski studij psihologije

Anja Vargović

**ODNOS EMOCIONALNE INTELIGENCIJE,
SAMOPOŠTOVANJA I SAMOHENDIKEPIRANJA**

Diplomski rad

Društvene znanosti, polje psihologija, grana socijalna psihologija

Mentor: doc.dr.sc. Ana Kurtović

Sumentor: dr.sc. Ana Babić Čikeš

Osijek, 2018.

Sadržaj

Uvod.....	1
Emocionalna inteligencija.....	1
Samopoštovanje	6
Samohendikepiranje.....	7
Međusobni odnos emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja	9
Cilj, problemi i hipoteze istraživanja	11
Cilj istraživanja	11
Problemi	11
Hipoteze	12
Metoda	12
Sudionici	12
Instrumenti	12
Postupak.....	13
Rezultati	14
Testiranje preduvjeta za korištenje parametrijske statistike.....	14
Deskriptivna statistika.....	14
Povezanost emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja	15
Predviđanje samohendikepiranja na temelju samopoštovanja i emocionalne inteligencije.....	16
Rasprava.....	18
Povezanost emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja	18
Predviđanje samohendikepiranja na temelju samopoštovanja i emocionalne inteligencije.....	20
Praktične implikacije, ograničenja i buduća istraživanja.....	22
Zaključak	24
Literatura.....	24

Odnos emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja

Cilj ovog rada bio je ispitati odnos emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja. U istraživanju je sudjelovao 231 student (68,8% ženskog i 31,2% muškog spola) s nekoliko različitih fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Tijekom redovite nastave studenti su popunili više instrumenata tipa papir-olovka: Test upravljanja emocijama (Buško i Babić Čikeš, 2013), Upitnik emocionalne kompetentnosti (UEK-45; Takšić, 2002), Rosenbergovu skalu samopoštovanja (prilagođena prema Rosenberg Self-Esteem Scale (1965), Bezinović, 1988), Upitnik za procjenu samohendikepiranja (Smederevac, Mitrović, Topić i Vuk, 2009) i upitnik demografskih podataka sastavljen za potrebe istraživanja. Rezultati pokazuju da je EI pozitivno povezana sa samopoštovanjem, a negativno sa samohendikepiranjem, dok su samopoštovanje i samohendikepiranje međusobno negativno povezani. Također, hijerarhijskom regresijskom analizom utvrđeno je da su EI i samopoštovanje statistički značajni negativni prediktori samohendikepiranja, pri čemu je utjecaj samopoštovanja znatno snažniji.

Ključne riječi: emocionalna inteligencija, samopoštovanje, samohendikepiranje, studenti

The relationship between emotional intelligence, self-esteem and self-handicapping

The aim of this study was to examine the relationship between emotional intelligence, self-esteem and self-handicapping. The study was conducted on a sample of 231 students (68,8% female and 31,2% male) from different faculties at the University of Josip Juraj Strossmayer of Osijek. During classes, students filled out the following instruments with paper-and-pencil method: Emotion Management Test (Buško & Babić Čikeš, 2013), Emotional Competence Questionnaire (UEK-45; Takšić, 2002), Rosenberg Self-esteem Scale (1965; adjusted by Bezinović, 1988), Self-handicapping Questionnaire (Smederevac, Mitrović, Topić, & Vuk, 2009) and a short questionnaire on demographic data made for the purposes of this research. The results show that emotional intelligence correlates positively with self-esteem and negatively with self-handicapping, while self-esteem and self-handicapping correlate negatively. Also, hierarchical regression analysis revealed that emotional intelligence and self-esteem are statistically significant negative predictors of self-handicapping, while the effect of self-esteem is considerably stronger.

Keywords: emotional intelligence, self-esteem, self-handicapping, students

Uvod

Kroz povijest, već se i sam naziv „emocionalna inteligencija“ smatrao kontradiktornim iz razloga što se na emocije i inteligenciju gledalo kao na dva potpuno suprotna pojma. Pri tome se smatralo da emocije zapravo otežavaju pojedincu postizanje njegovih ciljeva (Young, 1943; prema Brackett, Rivers i Salovey, 2011). Danas je emocionalna inteligencija empirijski potvrđen konstrukt koji ima prediktivnu vrijednost za kriterije poput akademskog i poslovnog uspjeha (npr. Gil-Olarte Márquez, Martín i Brackett, 2006) te uspješnog funkcioniranja u socijalnim odnosima (npr. Brackett, Rivers, Shiffman, Lerner i Salovey, 2006). Nasuprot tome, mnoga istraživanja ukazuju na negativan odnos emocionalne inteligencije i raznih oblika autodestruktivnih ponašanja (Brackett, Mayer i Warner, 2004). Jedno od takvih ponašanja moglo bi biti i samohendikepiranje, koje može smanjivati vjerojatnost postizanja uspjeha u raznim područjima života (Cheng i Law, 2015). Osobito bi studenti, s obzirom na svakodnevne izazove s kojima se susreću u privatnom i akademskom životu, mogli biti podložni upotrebi strategija poput samohendikepiranja. Iako veza između emocionalne inteligencije i samohendikepiranja nije istražena, moglo bi se pretpostaviti da emocionalno inteligentniji pojedinci, koji su svjesniji svojih emocija i bolje njima upravljaju, manje koriste samohendikepiranje kao strategiju održavanja vlastitog samopoštovanja i postizanja akademskog i drugih vrsta uspjeha. Uzimajući u obzir praktičnu važnost koju emocionalna inteligencija i samohendikepiranje mogu imati za uspješno studiranje (Chapman i Hayslip, 2005; Schwinger, Wirthwein, Lemmer i Steinmayr, 2014), moglo bi se pokazati vrijednim dodatno istražiti vezu između ovih konstrukata kod studentske populacije.

Emocionalna inteligencija

Određenje i definicija. U znanstvenoj literaturi prvu teoriju emocionalne inteligencije nude Mayer i Salovey devedesetih godina dvadesetog stoljeća. Prema njima, emocionalna inteligencija uključuje „spособnosti brzog zapažanja, procjene i izražavanja emocija; uviđanja i generiranja osjećaja koji olakšavaju mišljenje; razumijevanje emocija i znanje o emocijama te sposobnost reguliranja emocija u svrhu promocije emocionalnog i intelektualnog razvoja“ (Mayer i Salovey, 1997; str. 5).

Općenito, glavnu bit teorije emocionalne inteligencije predstavlja ideja da se ljudi razlikuju po svojim sposobnostima procesiranja emocionalnih informacija te povezivanja emocionalnih procesa s kognitivnim procesima (Mayer i Salovey, 1997). Te sposobnosti

pridonose točnijoj procjeni svojih, ali i tuđih emocija te njihovoj uporabi u motiviranju, planiranju i postignuću ciljeva u životu (Takšić, 1998). Prema stajalištu emocionalne inteligencije, pojedinac koji posjeduje navedene sposobnosti smatra se dobro prilagođenim i emocionalno vještim. Suprotno tome, onaj koji ih ne posjeduje može pokazivati razne probleme u emocionalnom i socijalnom funkcioniranju (Mayer, DiPaolo i Salovey, 1990).

Modele emocionalne inteligencije možemo podijeliti u dvije relativno homogene skupine, od kojih su jedna *modeli mentalnih sposobnosti* (Mayer i Salovey, 1997), koji emocionalnu inteligenciju opisuju kao skup konceptualno povezanih kognitivnih sposobnosti. Drugu skupinu predstavljaju tzv. *mješoviti modeli* koji osim kognitivnih sposobnosti u manjoj ili većoj mjeri uključuju i nekognitivne elemente poput samokontrole, upornosti, sposobnosti samomotiviranja, optimizma i niz drugih nekognitivnih osobina (Bar-On, 2006; Goleman, 1997). Ovaj rad bit će temeljen na teorijskim postavkama modela Mayera i Saloveya (1997), prvog i dominantnog modela sposobnosti EI.

Model Mayera i Saloveya. Ovaj model, sukladno gore navedenoj definiciji, uključuje četiri razine sposobnosti emocionalne inteligencije, te je zbog toga poznatiji kao *model četiri grane* (Mayer i Salovey, 1997). Sposobnosti su u njemu hijerarhijski poredane po složenosti psihičkih procesa, na način da su bazični psihološki procesi (poput prepoznavanja emocija) na najnižoj razini, a složeniji psihološki procesi (poput reguliranja emocija) na najvišoj razini. Bitno je naglasiti da se ove sposobnosti razvijaju učenjem i iskustvom, na način da su bazične sposobnosti temelj razvoja složenijih (Mayer, Salovey i Caruso, 2008). Prema najnovijoj reviziji modela (Mayer, Caruso i Salovey, 2016), obilježja svih razina sposobnosti su opisana u daljnjem tekstu.

Prva i najjednostavnija razina je sposobnost točnog percipiranja, procjene i izražavanja emocija. Ova razina uključuje identificiranje emocija u vlastitim mislima i stanjima, percipiranje emocija kod drugih ljudi kroz facijalne ekspresije, obilježja glasa, jezika i ponašanja, kao i mogućnost razlikovanja točnih od netočnih emocionalnih izraza te identificiranje neiskrenih emocionalnih reakcija.

Druga razina, upotreba emocija za facilitaciju mišljenja, odnosi se na sposobnosti korištenja emocija u svrhu olakšavanja intelektualnih procesa kroz mogućnost generiranja emocija u svrhu potpore našim procesima rasuđivanja i pamćenja te postavljanje prioriteta u mišljenju. Također, ova razina sposobnosti uključuje i generiranje različitih kognitivnih perspektiva uz pomoć različitih raspoloženja.

Nadalje, treća razina uključuje razumijevanje i analizu emocija, upotrebu znanja o emocijama te razumijevanje emocionalnih problema. Ova razina odnosi se na točnost kojom pojedinac može razumjeti različite aspekte emocija te prepoznati odnose među njima. Uz to, odnosi se i na mogućnost određivanja antecedenata, značenja i posljedica pojedinih emocija, kao i razumijevanje složenih, odnosno, mješavina emocija. Omogućuje nam razlikovanje raspoloženja od emocija, kao i razumijevanje toga kako bi se neka osoba mogla osjećati u budućnosti ili u određenim uvjetima (tzv. afektivno prognoziranje).

Četvrta, najsloženija razina, uključuje sposobnosti upravljanja emocijama. Ova razina odnosi se na to koliko dobro pojedinci mogu upravljati svojim i tuđim emocijama kako bi postigli željeni ishod. Također, ova razina sposobnosti uključuje evaluaciju strategija kako bi se smanjio, održao ili pojačao određeni emocionalni odgovor te praćenje vlastitih emocionalnih reakcija kako bismo odlučili jesu li one razumne i prigodne za trenutnu situaciju. Razvijene sposobnosti upravljanja emocijama podrazumijevaju i otvorenost prema različitim emocijama i informacijama koje one prenose.

Općenito, navedeni model i cjelokupna konceptualizacija emocionalne inteligencije prema Mayeru i Saloveyu su pozitivno vrednovani i prihvaćeni od strane većeg dijela istraživača, što je zaključeno na temelju analize brojnih izvornih znanstvenih studija, preglednih članaka i nalaza meta-analiza (npr. Harms i Credé, 2010). Također, u njima se sugerira da je središnji dio kako ovoga, tako i ostalih modela emocionalne inteligencije upravo sposobnost upravljanja emocijama koja u sebi obuhvaća kontinuum od izvornih, najjednostavnijih kapaciteta do onih najsloženijih (Hajncel i Vučenović, 2013).

Načini mjerenja emocionalne inteligencije. Razlikujemo dva osnovna načina mjerenja emocionalne inteligencije – samoprocjene i testove učinka.

Kada na emocionalnu inteligenciju gledamo kao na set uglavnom nekognitivnih vještina, onakvih kao što su opisane u mješovitim modelima, mjerenje je većinom ograničeno na *metodu samoprocjene*. Takvim mjerama sudionici daju informacije o svojoj percepciji i vjerovanjima o vlastitim kompetencijama u specifičnim područjima emocionalne inteligencije (Roberts, Zeidner i Matthews, 2001). Prednost samoprocjena emocionalne inteligencije je u jednostavnosti i ekonomičnosti njihove primjene (Takšić, Jurin i Cveniće, 2001). Međutim, ovaj način mjerenja prati velik broj nedostataka, kao što su primjerice preklapanje s osobinama ličnosti i podložnost utjecaju socijalne poželjnosti (Ciarrochi, Chan i Caputi, 2000).

S druge strane, kada je emocionalna inteligencija definirana kao set mentalnih sposobnosti, kako na nju gledaju Mayer i Salovey, mjeri se *testovima učinka*, u kojima se

odgovori sudionika evaluiraju u odnosu na neki kriterij, slično kao u testovima opće inteligencije. To čini testove učinka objektivnijim pokazateljima sposobnosti emocionalne inteligencije od samoprocjena (Takšić i sur., 2001). U tu svrhu autori modela su konstruirali do sada najpoznatiji i najšire korišten test emocionalne inteligencije - *MSCEIT - Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test* (Mayer, Salovey, Caruso i Sitarenios, 2003), koji sukladno njihovoj teoriji mjeri četiri temeljne sposobnosti navedene u njihovom modelu.

Iako se testovi učinka namijenjeni mjerenju emocionalne inteligencije sastoje od zadataka s predviđenim točnim odgovorima, to ujedno predstavlja i jedan od najvećih metodoloških problema pri mjerenju emocionalne inteligencije. Naime, dok se u klasičnim testovima opće inteligencije rezultati računaju uz pomoć algoritama koji dovode do apsolutno točnog rješenja, u testovima emocionalne inteligencije je, zbog subjektivnosti emocionalnog iskustva, rješenja teško bodovati prema jedinstvenom objektivnom kriteriju. Zbog toga se točni odgovori u testovima emocionalne inteligencije uglavnom određuju prema jednome od tri kriterija. *Konsenzusni* kriterij jest kriterij u kojemu je točan odgovor onaj koji je izabrala većina sudionika, odnosno, temelji se na slaganju s grupom. Logika u podlozi ovog kriterija je činjenica da su emocije evoluirani signali i da većina populacije razumije njihovo značenje (Mayer, Salovey i Caruso, 2004). *Ekspertni* kriterij je onaj u kojemu je točan odgovor određen od strane nekoliko stručnjaka iz određenog područja koristeći se svojim profesionalnim znanjem, u ovom slučaju iz područja emocionalne inteligencije. Prema trećem kriteriju, *kriteriju ciljne osobe*, točan odgovor određen je od strane osobe uključene u kreiranje čestice testa (npr. osoba na fotografiji koja prikazuje facijalnu ekspresiju) (Zeidner, Roberts i Matthews, 2002). Ipak, važno je spomenuti da točnost ovih kriterija nikada nije apsolutna. Uz to, jedna od poteškoća je i ta što se u testovima emocionalne inteligencije javljaju hipotetske situacije, u kojima se od sudionika traži procjena njegove hipotetske reakcije, a ne stvarnog rješavanja problema (Petrides, Furham i Mavroveli, 2007).

Nadalje, dosadašnja istraživanja pokazuju da rezultati dobiveni samoprocjenama i testovima učinka uglavnom nisko koreliraju (Saklofske, Austin i Minski, 2003). Točnije, povezanost između rezultata ovih dvaju načina mjerenja je malena iz razloga što testovi učinka mjere stvarnu sposobnost rješavanja problema, dok samoprocjene mjere viđenje osobe o vlastitim sposobnostima. Ta činjenica predstavlja jednu od glavnih zamjerki kritičara konstrukta emocionalne inteligencije (Zeidner, Matthews i Roberts, 2004).

S obzirom na navedeno, možemo zaključiti da i testovi učinka i samoprocjene imaju određene prednosti i nedostatke. U ovom istraživanju korištena su oba načina mjerenja

emocionalne inteligencije, radi njihove usporedbe i provjere njihovih specifičnih odnosa sa samopoštovanjem i samohendikepiranjem.

Emocionalna inteligencija i uspješno funkcioniranje. Mnoga istraživanja govore u prilog činjenici da su sposobnosti opisane u okviru konstrukta emocionalne inteligencije pozitivno povezane s nizom varijabli potrebnih za uspješno funkcioniranje u raznim domenama. Tako nalazi govore da emocionalna inteligencija pokazuje umjerenu pozitivnu povezanost s općim kognitivnim sposobnostima (Mayer, Roberts i Barsade, 2008). Coetsee i Beukes (2010) u svom istraživanju dokazuju da je emocionalna inteligencija, a posebice sposobnost upravljanja emocijama, značajan prediktor sposobnosti postavljanja jasnih ciljeva i planova za budućnost. Sukladno tome, mjere emocionalne inteligencije dobro predviđaju akademski i poslovni uspjeh (Gil-Olarte Márquez i sur., 2006). Dokazano je i da je emocionalna inteligencija prediktor dobrih socijalnih odnosa i općenito boljeg psihosocijalnog funkcioniranja (Brown i Schutte, 2006), što ne iznenađuje s obzirom da osobe kod kojih je ona izraženija imaju jasniji i bolji uvid u svoja, ali i emocionalna stanja drugih ljudi (Kulenović, Balenović i Buško, 2001). Viši rezultati na testovima emocionalne inteligencije općenito su povezani i s adaptivnijim načinom funkcioniranja, pa tako i češćim korištenjem adaptivnih mehanizmima obrane nasuprot neadaptivnima i autodestruktivnima (Pelletteri, 2002).

Spolne razlike u emocionalnoj inteligenciji. Za naše istraživanje posebno je važno pojasniti spolne razlike u emocionalnoj inteligenciji. Nalazi dosadašnjih istraživanja ovog područja nisu u potpunosti konzistentni. Iako su neka istraživanja pokazala da su muškarci ti koji postižu više rezultate na testovima emocionalne inteligencije (npr. Petrides i Furnham, 2000; Shahzad i Nasreen, 2012), dominantnije je stajalište da žene postižu više rezultate na testovima emocionalne inteligencije, što su potvrdila brojna istraživanja (npr. Mayer i Salovey, 1997; Brackett i sur., 2004; Mayer, Caruso i Salovey, 1999). Jedno od najčešćih objašnjenja pojave ovakvih razlika između muškaraca i žena su razlike u socijalizaciji koje počinju još od djetinjstva (Zeidner i sur., 2004). Djevojčice se više potiče da prepoznaju i izražavaju svoje emocije. Tako postoje dokazi da žene imaju razvijeniji i složeniji vokabular emocija (Adams i sur., 1995; prema Brackett i sur., 2006), kao i da su bolje od muškaraca u dešifriranju neverbalnih ponašanja, poput facijalne ekspresije emocija (Rosenthal, Hall, DiMatteo, Rogers i Archer, 1979; prema Brackett i sur., 2006). Ipak, nalazi o spolnim razlikama u upravljanju emocijama dosad su nejasni (Ciarochi, Chan i Bajgar, 2001).

Samopoštovanje

Samopoštovanje kao opća karakteristika ličnosti utječe na cjelokupno ljudsko ponašanje, što je vjerojatno glavni razlog zašto je jedan od ključnih psiholoških konstrukata. Postoji nekoliko definicija samopoštovanja. Rosenberg (1965), vjerojatno najpoznatiji znanstvenik u ovom području, smatra da je samopoštovanje pozitivan ili negativan stav prema samome sebi. Coopersmith (1967; prema Lacković-Grgin, 1994) pak gleda na samopoštovanje kao na evaluaciju kojom pojedinac odražava stav prihvaćanja ili neprihvaćanja sebe, što ukazuje na stupanj uvjerenja pojedinca u vlastite sposobnosti, važnost, uspješnost ili vrijednost. Suvremenije definicije kažu da je samopoštovanje evaluativna i afektivna komponenta samopoimanja ili jednostavno, ono što ljudi misle o sebi (Sowislo i Orth, 2013). Općeprihvaćeno stajalište jest da samopoštovanje ima različite izvore. Većina autora smatra da postoje dva opća izvora – socijalno prihvaćanje i uspješno djelovanje. Socijalno prihvaćanje obuhvaća odobravanje i pozitivne stavove drugih, dok se uspješno djelovanje odnosi na svijest o vlastitim sposobnostima i znanjima (Brennan i Bosson, 1998).

Postoje brojni nalazi o samopoštovanju, s obzirom da je to jedan od najistraživanijih psiholoških konstrukata. Neki od najbitnijih za ovo istraživanje govore o tome da su osobe s visokim samopoštovanjem zadovoljnije sobom i ustraju u svojim ciljevima (Reazee i Mohammadi, 2015). Također, takve osobe imaju bolje socijalne odnose, više pouzdanja u vlastite kompetencije, veća očekivanja uspjeha, a time i veću motivaciju da taj uspjeh i postignu (Kendler, Gardner i Prescott, 1998). Slično tome, pojedinci s višim samopoštovanjem sposobniji su u različitim domenama i osjećaju se mentalno snažnijima u usporedbi s onima koji imaju nisko samopoštovanje (Bibi, Saqlain i Mussawar, 2016). Također, mjere samopoštovanja povezane su sa strahom od negativne evaluacije (Radovanović i Glavak, 2003). Što se tiče individualnih razlika u samopoštovanju, istraživanja gotovo konzistentno pokazuju da je ono više kod muških sudionika (Fredericks i Eccles, 2005), iako se nalaz o nepostojanju spolnih razlika između muških i ženskih sudionika također može naći u određenom broju istraživanja (npr. Harbourg, 1996; prema Swenson, 2003). Za naše istraživanje važno je istaknuti i nalaz da se samopoštovanje pokazalo kao jedan od najznačajnijih prediktora samohendikepiranja (Burušić i Brajša Žganec, 2005).

Što se tiče mjerenja samopoštovanja, ono se uglavnom mjeri samoprocjenama (Heatherton i Wyland, 2003). Najčešća upotrebljavana mjera jest Rosenbergova Skala samopoštovanja (Rosenberg, 1965), koja je korištena i u ovom radu. Kao alternativna mjera, često se spominje Coopersmithova Skala samopoštovanja (Coopersmith, 1967; prema

Lacković-Grgin, 1994), temeljena na njegovom shvaćanju samopoštovanja u već spomenutim terminima prihvaćanja ili neprihvatanja sebe. Ona također predstavlja globalnu mjeru samopoštovanja, kao i Rosenbergova skala.

Samohendikepiranje

Pojam samohendikepiranja (u hrvatskim prijevodima nosi i nazive *samoopterećivanje* ili *samootežavanje*) u psihologijsku literaturu uvode Jones i Berglas (1978), a opisuju ga kao bilo koju tvrdnju, akciju ili izbor okruženja za izvedbu koja povećava mogućnost za eksternalizaciju, odnosno opravdavanje neuspjeha ili internalizaciju, odnosno povećanje zasluga za uspjeh. Spektar samohendikepirajućih ponašanja koji se opisuju u literaturi je prilično širok, a neka od najčešćih su uzimanje alkohola i droge, slušanje glazbe koja ometa učinak ili izlaganje raznim oblicima buke, nedovoljno uvježbavanje, nedovoljno ulaganje napora ili odgađanje aktivnosti, manjak sna, iskazi o lošem raspoloženju i tome slično (Aronson, Wilson i Akert, 2005).

Dakle, samohendikepiranje je strategija kojom se objektivno smanjuje mogućnost stvarnog postizanja uspjeha, od kojega se ne bježi, već ga se u osnovi priželjkuje, jer ako se uspjeh postigne unatoč ometajućem ponašanju, imat će dodatnu vrijednost za pojedinca, u vidu povećavanja vlastitog samopoštovanja pred sobom i pred drugima. Uz to, kada su prisutna takva ometajuća ponašanja, ne ostaje baš mnogo prostora za procjenu stvarnih sposobnosti pojedinca (Burušić, 2004). Dakle, samohendikepiranje uključuje niz ponašanja korištenih u svrhu lakšeg upravljanja atribucijama o vlastitom uspjehu.

Ipak, važno je napomenuti da, iako samohendikepiranje naizgled ima dosta toga zajedničkog s atribucijskim procesom, od njega se značajno razlikuje. Naime, Midgleyeva i suradnici (1996; prema Burušić i Brajša Žganec, 2005) tvrde kako je atribuiranje retrospektivni proces koji slijedi nečiji uspjeh ili neuspjeh, a poduzima se s ciljem objašnjenja tog uspjeha ili neuspjeha. Suprotno tome, samohendikepiranje se događa *a priori*, tj. poduzima se s ciljem utjecanja na opažanje drugih što je uzrok našem (ne)uspjehu.

Prema Learyu i Shepperdu (1986), načini samohendikepiranja mogu se razvrstati prema dvjema dimenzijama, a to su bihevioralno-verbalno i internalno-eksternalno. *Bihevioralno* samohendikepiranje odnosi se na situaciju kada osoba sama stvara realnu prepreku koja pruža ispriku u slučaju neuspjeha, a povećava vjerojatnost javljanja tog neuspjeha zato što inhibira izvedbu (npr. čekanje do posljednjeg trenutka za obavljanje nekog zadatka). *Verbalno* samohendikepiranje znači da osoba prenaplašava ili ukazuje na prepreke koje u stvarnosti ne

postoje, ali se ne ponaša tako da smanjuje vjerojatnost svog uspjeha (npr. tvrdnje da su neki zdravstveni problemi ili umor utjecali na izvedbu). Dimenzija internalno-eksternalno odnosi se na to koristi li osoba *internalni* (npr. loše raspoloženje) ili *eksternalni* (npr. preglasna buka) izgovor za potencijalni neuspjeh.

Istraživači još uvijek nisu u potpunosti složni u tome koji je motiv u pozadini korištenja samohendikepiranja - je li ono primarno strategija samozaštite i očuvanja samopoštovanja u vlastitim očima, ili je ono jedna od strategija samopredstavljanja usmjerena na upravljanje dojmovima drugih (Tice i Baumeister, 1990). Tako Kolditz i Arkin (1982; prema Čolović, Smederevac i Mitrović, 2009) sugeriraju da je samohendikepiranje u velikoj mjeri povezano s upravljanjem dojmovima i da se samohendikepirajuća ponašanja gotovo isključivo pojavljuju samo u prisutnosti drugih ljudi. Ipak, većina autora slaže se da su funkcije samohendikepiranja usko povezane s očuvanjem samopoštovanja. Tako je istraživanje Smitha i suradnika (1982; prema Čolović i sur., 2009) pokazalo da se samohendikepiranje pojačava u uvjetima očekivane prijetnje samopoštovanju. Dobro je uočiti da obje strategije imaju nadređeni motiv - zamagliti vezu između slabe izvedbe i sposobnosti pojedinca.

Nadalje, nalazi pokazuju da su neki od čimbenika koji potiču pojavu samohendikepiranja nesigurnost u vlastite sposobnosti, prisutnost drugih osoba te pokušaj zaštite slike o vlastitoj kompetenciji u vlastitim i tuđim očima u području koje je za pojedinca važno (Aronson i sur., 2005). Slično tome, Pulford, Johnsonova i Awaida (2005) su u svojem istraživanju demonstrirali da je nisko samopoštovanje jedan od statistički značajnih prediktora samohendikepiranja, o čemu će dodatno riječi biti kasnije.

Važno pitanje odnosi se i na posljedice samohendikepiranja. Naime, pokazalo se da ono, uz još neke kognitivne strategije, utječe na motivaciju dovodeći do smanjenja uloženog truda (McCrea, 2008). Rezultati longitudinalnih istraživanja sugeriraju da dugoročni efekti samohendikepiranja dovode do nižeg postignuća, a osobe koje imaju veću sklonost samohendikepiranju sklonije su manje adaptivnim strategijama za prevladavanje stresa kao što su povlačenje i negativan fokus. Kao posljedica javlja se sveukupna lošija prilagođenost, koja povratno povećava sklonost samohendikepiranju, stvarajući tako začarani krug (Zuckerman i sur., 1998; prema Čolović i sur., 2009).

Na prvi pogled, čini se da su posljedice samohendikepiranja uvijek negativne. Međutim, neka istraživanja tvrde suprotno. Tako Harris i Snyder (1986) svojim istraživanjem demonstriraju da se uporabom samohendikepiranja smanjuje anksioznost pri obavljanju zadatka. Također, na odgađanje zadatka, koje se smatra jednim od načina samohendikepiranja, može se gledati kao na strategiju koja regulira negativne emocije i barem kratkoročno čini da

se pojedinac osjeća bolje (Baumeister, Heatherton i Tice, 1994). Dakle, kada se umjereno koriste, samohendikepirajuća ponašanja mogu biti korisna i imati adaptivnu funkciju, no u slučaju kada postanu stalan obrazac ponašanja, postaju disfunkcionalne, onemogućuju ispunjavanje svakodnevnih zadataka (Čolović i sur., 2009) te rezultiraju narušenom izvedbom i smanjenom psihološkom dobrobiti (Nosenko, Arshava i Nosenko, 2014).

Što se tiče spolnih razlika, istraživanja uglavnom dosljedno pokazuju da muškarci češće koriste samohendikepiranje nego žene, kao i da žene imaju izraženiji kritički stav prema osobama koje pokazuju ovakvo ponašanje, opažajući te osobe kao nemotivirane (McCrea, Hirt i Milner, 2008; Čolović i sur. 2009),

Općenito, do danas ne postoji mnogo mjera samohendikepiranja (Schwinger, 2013). Urdan i Midgleyeva (2001) navode kako valjane čestice za mjerenje samohendikepiranja trebaju imati tri obilježja. Čestica mora uključivati konkretno hendikepirajuće ponašanje, razlog tog ponašanja i *a priori* vremenski okvir, to jest, ponašanje se mora dogoditi prije neuspjeha. Najčešće korištena mjera je Skala samohendikepiranja Jonesa i Rhodewalta (1982). Ipak, ona je izložena mnogim kritikama zbog slabih metrijskih karakteristika i ograničenosti na primjenu samo u akademskom kontekstu. Iz tog razloga, u ovom radu korištena je Skala samohendikepiranja (Smederevac, Mitrović, Topić i Vuk, 2009) koja sklonost samohendikepiranju tretira kao relativno stabilnu karakteristiku koja se ispoljava u četiri domene – vanjski i unutarnji hendikepi u interpersonalnim odnosima te vanjski i unutarnji hendikepi u situacijama postignuća.

Međusobni odnos emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja

Rezultati provedenih istraživanja često govore u prilog činjenici da postoji pozitivna povezanost između samopoštovanja i emocionalne inteligencije (Bibi i sur., 2016). Smatra se da su emocionalno inteligentniji pojedinci sposobniji razmišljati o emocijama i modificirati emocionalne informacije na način koji omogućuje stvaranje pozitivne samoevaluacije (Narasgouda i Ganihar, 2014). Cheung, Cheungova i Hue (2014) su u svom istraživanju na studentima demonstrirali da je emocionalna inteligencija snažan prediktor samopoštovanja te jedan od najvažnijih faktora zaslužnih za povoljne socijalne interakcije i izgradnju veza, ali i za postignuće, posebice u akademskom kontekstu. Prema njima, uspjeh u socijalnim interakcijama i akademski uspjeh dovode do visokog samovrednovanja i razvoja samopoštovanja. Nalazi istraživanja govore i da su osobe s višom emocionalnom inteligencijom sposobnije održati pozitivno raspoloženje i više samopoštovanje iz razloga što

im mogućnost razumijevanja i upravljanja emocijama omogućavaju zanemarivanje utjecaja negativnih događaja (Schutte, Malouff, Simunek, Hollander i McKenley, 2002; Rey, Extremera i Pena, 2011). S druge strane, osobe niskog samopoštovanja imaju poteškoća s vjerovanjem u vlastitu uspješnost regulacije negativnih raspoloženja (Dutton i Brown, 1997) tako da ni ne pokušavaju ulagati napore u razmišljanje u suprotnom smjeru od onoga što osjećaju. Iz navedenih razloga, pozitivna povezanost emocionalne inteligencije i samopoštovanja očekuje se i u ovom istraživanju.

Odnos samopoštovanja i samohendikepiranja prilično je složen. Naime, Jones i Berglas (1978) navode da se samohendikepiranje najčešće iskazuje u situacijama kada osobe nisu sigurne u pogledu samopoimanja, osobito u području kompetencije. Iz tog razloga postavlja se pitanje koriste li se samohendikepiranjem češće pojedinci koji su neodređeni i nesigurni u samopoimanju, točnije rečeno, oni s nižim samopoštovanjem. Dosadašnja istraživanja davala su prilično nekonzistentne rezultate po tom pitanju. Dok neka od njih kažu da je za ljude s višim samopoštovanjem vjerojatnije da će se samohendikepirati (npr. Kim, Lee i Hong, 2012; Tice i Baumeister, 1990; prema Ferradás, Freire, Valle, Núñez, Regueiro i Vallejo, 2016), druga tvrde obrnuto (npr. Finez i Sherman, 2012; Ferradás i sur., 2016; Burušić i Brajša Žganec, 2005). Pokazalo se i da osobe s visokim samopoštovanjem primjenjuju samohendikepirajuće ponašanje više u privatnim okolnostima, a osobe s niskim više u javnim okolnostima (Tice i Baumeister, 1984; prema Čolović i sur., 2009). Nadalje, postoje i dokazi da veliku ulogu u ovom odnosu igraju motivi osobe, pa tako Tice (1991; prema Rupčić i Kolić-Vehovec, 2004) navodi da se osobe s nižim samopoštovanjem više samohendikepiraju s namjerom da se ne učine nesposobnima ili nedovoljno pametnima pred drugima, pa pozornost sa svojih karakteristika pokušavaju prebaciti na neki drugi čimbenik koji je mogao utjecati na njihovu izvedbu, time štiteći svoje samopoštovanje. S druge strane, osobe s visokim samopoštovanjem više se samohendikepiraju u cilju povećanja vrijednosti vlastitog uspjeha. Dakle, čini se da je odnos između samopoštovanja i samohendikepiranja određen raznim faktorima.

Što se tiče odnosa emocionalne inteligencije i samohendikepiranja, u našem istraživanju pretpostavlja se negativna povezanost ovih varijabli. Iz razloga što je emocionalna inteligencija povezana sa samopoštovanjem, a ono se pokazalo kao jedan od najznačajnijih prediktora samohendikepiranja, očekuje se da će emocionalna inteligencija imati značajnu ulogu u objašnjenju samohendikepiranja. Postoje nalazi dosadašnjih istraživanja koji upućuju na negativnu povezanost samohendikepirajućih ponašanja i nekih od varijabli, poput svjesnosti o vlastitim emocionalnim stanjima i identificiranja emocija, koje se prema teoriji ubrajaju u

sposobnosti emocionalne inteligencije (George, 2000). Takve rezultate podupire i istraživanje Matkove (2006) na hrvatskom uzorku, koje je pokazalo da je vjerojatnost da će sudionici primjenjivati strategiju samohendikepiranja to manja što su oni više emocionalno inteligentni. Negativna povezanost emocionalne inteligencije i samohendikepiranja govori u prilog stajalištu da je samohendikepiranje neadaptivna strategija ljudskog ponašanja. Tako su nalazi Jenaabadija (2014) pokazali da pojedinci s visokom emocionalnom inteligencijom imaju osobine poput dobrih socijalnih vještina, stabilnih i dugoročnih socijalnih odnosa te veće sposobnosti za rješavanje problema, što može upućivati da koriste manje maladaptivnih strategija kao što je samohendikepiranje. Uz to, kako samohendikepiranjem općenito smanjujemo mogućnost uspjeha, očekivanje negativne povezanosti je smisleno s obzirom da se emocionalna inteligencija pokazala kao prediktor uspjeha u raznim domenama funkcioniranja (Mayer i sur., 2004). Nadalje, samohendikepiranje je pozitivno povezano sa suočavanjem sa stresom usmjerenim na emocije (kao npr. povlačenje i negativan fokus), a navedeni načini suočavanja su negativno povezani s emocionalnom inteligencijom (Carver i Scheier, 1994). Iz tog razloga, pretpostavlja se negativna povezanost emocionalne inteligencije i samohendikepiranja.

Prema navedenim teorijskim razmatranjima i empirijskim nalazima, odnos između emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja dosad nije ispitan. U ovom istraživanju nastojat će se ispitati međuodnos ovih varijabli na populaciji studenata kako bi se poboljšalo razumijevanje čimbenika povezanih sa strategijama koje studenti koriste za objašnjavanje uspjeha ili neuspjeha na studiju i u drugim životnom situacijama.

Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Cilj istraživanja

Ispitati odnos emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja.

Problemi

1. Ispitati postoji li povezanost i smjer povezanosti emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja.
2. Ispitati mogućnost predviđanja samohendikepirajućeg ponašanja na temelju emocionalne inteligencije i samopoštovanja.

Hipoteze

H1a. Emocionalna inteligencija je pozitivno povezana sa samopoštovanjem, a negativno sa samohendikepiranjem.

H1b. Samopoštovanje je negativno povezano sa samohendikepiranjem.

H2. Emocionalna inteligencija i samopoštovanje su negativni prediktori samohendikepiranja.

Metoda

Sudionici

U istraživanju je sudjelovao ukupno 231 sudionik. Svi sudionici bili su studenti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, pri čemu je 139 (60,2%) studenata Filozofskog fakulteta, 40 (17,3%) Ekonomskog te 52 (22,5%) Građevinskog fakulteta. Od ukupnog broja sudionika, 159 (68,8%) bilo je ženskog, a 72 (31,2%) muškog spola. Raspon dobi je od 18 do 39, a prosječna dob iznosi 21,7 godina.

Instrumenti

U istraživanju su korišteni sljedeći instrumenti:

Test upravljanja emocijama (TUE; Buško i Babić Čikeš, 2013). TUE je namijenjen ispitivanju dimenzije upravljanja emocijama (4. razina modela Mayera i Saloveya), a sastoji od opisa trinaest zamišljenih situacija u kojima se javljaju različite emocije. Za svaku situaciju ponuđena su četiri ponašanja koja se mogu primijeniti za prevladavanje neugodnih osjećaja ili za pojačavanje ugodnih osjećaja. Primjer situacije iz testa je „*Dario se posvađao sa svojim sinom i zbog toga je jako ljut.*“ Potrebno je označiti koliko bi svako od sljedećih ponašanja pomoglo Dariju da smanji ljutnju: *a) Otići trčati, b) Reći samome sebi da se ljutnjom ništa ne može postići, c) Razmišljati o tome što mu je sve sin do sada loše napravio, d) Porazgovarati sa suprugom o svađi sa sinom.* Zadatak sudionika je da za tako navedeno ponašanje na skali od -3 do +3 procijene štetnost ili korisnost tog ponašanja za ublažavanje neugodnih ili pojačavanje/održavanje ugodnih osjećaja u zadanoj situaciji. Točni odgovori određeni su prema ekspertnom kriteriju. Odgovori se boduju na način da se točnom odgovoru dodjeljuje dva boda, susjednom odgovoru jedan bod, a svim ostalim odgovorima nula bodova. Test se sastoji od ukupno 52 čestice, a ukupan rezultat u testu predstavlja zbroj rezultata na svim česticama, pri čemu veći rezultat ukazuje na bolje upravljanje emocijama. Pouzdanost testa u ovom istraživanju izražena Cronbachovim koeficijentom je .77.

Upitnik emocionalne kompetentnosti (UEK-45; Takšić, 2002) sadrži 45 čestica koje se dijele u tri subskele: sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija, sposobnost izražavanja i

imenovanja emocija te sposobnost regulacije i upravljanja emocijama. Pojedina tvrdnja (npr. "Primijetim kada netko osjeća krivnju.") procjenjuje se na skali Likertovog tipa od 5 stupnjeva. Zadatak sudionika je dati procjene za svaku česticu s obzirom na to kako se obično osjećaju i kako razmišljaju. Ukupni rezultati formiraju se po subskalama kao linearne kombinacije procjena čestica koje čine pojedinu subskalu, pri čemu veći rezultat ukazuje na veću emocionalnu kompetentnost. Pouzdanost upitnika u ovom istraživanju izražena Cronbachovim koeficijentom je .92.

Rosenbergova skala samopoštovanja (RSS; prilagođena prema Rosenberg Self-Esteem Scale (1965), Bezinović, 1988) korištena je za samoprocjenu razine općeg samopoštovanja. Sastoji se od 10 čestica, od kojih je pet formulirano u pozitivnom smjeru, a pet u negativnom te sudionici tvrdnje trebaju procjenjivati na Likertovoj skali od pet stupnjeva. Ukupan rezultat određuje se zbrajanjem procjena pri čemu veći rezultat upućuje na višu razinu samopoštovanja. Pouzdanost Rosenbergove skale u ovom istraživanju iznosi $\alpha = .89$.

Upitnik za procjenu samohendikepiranja (Smederevac, Mitrović, Topić i Vuk, 2009) prilagođen je hrvatskom jeziku za potrebe ovog istraživanja. Služi procjenjivanju uzroka kojima osoba opravdava potencijalni neuspjeh u različitim situacijama, a sadrži 34 čestice s Likertovim skalama za odgovore od pet stupnjeva. Primjer čestice je „Zbog boležljivosti nisam uspješan u mnogim zadacima.“ Čestice su grupirane u četiri subskale: vanjski i unutarnji hendikepi u interpersonalnim odnosima te vanjski i unutarnji hendikepi u situacijama postignuća. Subskale, kao i upitnik u cjelini, imaju zadovoljavajuću valjanost i pouzdanost, što je potvrđeno i provjerom u ovom istraživanju gdje je $\alpha = .92$.

Upitnik demografskih podataka sadržavao je pitanja o spolu, dobi i fakultetu koji sudionik pohađa.

Postupak

Provedeno istraživanje bilo je dio većeg istraživanja provedenog u svrhu unaprjeđenja rada Psihološkog savjetovišta za studente Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku. Prije početka provođenja istraživanja, od autora su pribavljeni svi potrebni instrumenti kao i dozvole za njihovo korištenje. Nakon što je rad odobren od strane Etičkog povjerenstva Filozofskog fakulteta u Osijeku, poslani su dopisi fakultetima na kojima je planirana provedba te su individualno dogovoreni detalji provođenja istraživanja s predavačima na tim fakultetima.

Istraživanje je provedeno grupno, u sklopu nastave ili neposredno prije, odnosno, poslije nastave. Nakon predstavljanja istraživačice i zamolbe sudionika za suradnju, ispitanicima je ukratko objašnjeno da se ispitivanje provodi u svrhu provedbe diplomskog rada

i unaprjeđenja rada Psihološkog savjetovališta. Zatim, sudionici su zamoljeni da prije početka rješavanja upitnika pažljivo pročitaju uputu u kojoj je naglašeno da je sudjelovanje dobrovoljno i da mogu odustati u bilo kojem trenutku, kao i da je anonimnost podataka zajamčena te će se rezultati koristiti samo u znanstvene svrhe. Uz to, ostavljeni su i podaci za kontakt ukoliko sudionici imaju dodatnih pitanja. Upitnici su zajedno s odgovarajućim uputama za rješavanje bili poredani po sljedećem redoslijedu: Upitnik demografskih podataka, TUE, UEK-45, Rosenbergova skala samopoštovanja i Upitnik za procjenu samohendikepiranja

Sudionicima je u prosjeku bilo potrebno 35-40 minuta za popunjavanje upitnika i testova, a nakon što su završili, zahvaljeno im je na sudjelovanju.

Rezultati

Testiranje preduvjeta za korištenje parametrijske statistike

Prvi korak u statističkoj obradi podataka bilo je testiranje preduvjeta za korištenje parametrijske statistike. Normalitet distribucija svih varijabli provjeren je Kolmogorov-Smirnovljevim (K-S) testom. Utvrđeno je da distribucije rezultata na Skali samopoštovanja (K-S= .117, $p < .05$), Testu upravljanja emocijama (K-S= .107, $p < .05$) i Upitniku za procjenu samohendikepiranja (K-S= .098, $p < .05$) statistički značajno odstupaju od normalne distribucije, dok rezultati na Upitniku emocionalne kompetentnosti (K-S= .055, $p > .05$) ne odstupaju značajno od normalne distribucije. Za distribucije rezultata varijabli koje odstupaju od normalne distribucije dodatno su promatrani indeksi asimetričnosti i spljoštenosti, iz razloga što Kline (2005) navodi kako se koeficijent asimetričnosti u rasponu od 0 do +/-3 i koeficijent spljoštenosti u rasponu od 0 do +/-10 smatraju prihvatljivima za korištenje parametrijskih postupaka. Navedeni koeficijenti za varijable koje na Kolmogorov-Smirnovljevom testu pokazuju odstupanje od normalne distribucije kreću od -1.048 do .387 za asimetričnost te od -.428 do 1.036 za spljoštenost. Dakle, nalaze se u prihvatljivom rasponu s obzirom na ovaj kriterij te smatramo opravdanim u obradi podataka koristiti parametrijske postupke.

Deskriptivna statistika

Na početku obrade izračunati su i osnovni deskriptivni statistički pokazatelji za sve varijable koji se nalaze u Tablici 1.

Tablica 1. Deskriptivni podatci ispitivanih varijabli (N=231)

<i>Varijabla</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>T_{min}</i>	<i>T_{max}</i>	<i>P_{min}</i>	<i>P_{max}</i>
<i>Test sposobnosti EI</i>	58.22	10.41	0	104	21	77
<i>Samoprocjena EI</i>	162.96	22.59	45	225	90	219
<i>Samopoštovanje</i>	30.43	7.73	0	40	2	40
<i>Samohendikepiranje</i>	72.26	20.99	34	170	34	138

Legenda: M – aritmetička sredina, SD – standardna devijacija, T_{min} – teorijski minimum, T_{max} – teorijski maksimum, P_{min} – postignuti minimum, P_{max} – postignuti maksimum

Analiza distribucija i deskriptivnih podataka na mjerama emocionalne inteligencije govore nam da sudionici na TUE, ali i na UEK-45 postižu blago iznadprosječne rezultate. Na Skali samopoštovanja distribucija rezultata je negativno asimetrična, a u skladu s time je i visoka aritmetička sredina što nam govori da sudionici na ovoj mjeri postižu iznadprosječne rezultate. Što se tiče Upitnika za procjenu samohendikepiranja, distribucija je pozitivno asimetrična, a aritmetička sredina kao i razlika između teorijskog i postignutog maksimuma govore nam da studenti ispodprosječno koriste strategiju samohendikepiranja.

Povezanost emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja

Kako bi se odgovorilo na prvi problem istraživanja, izračunate su korelacije za provjeravanje međusobne povezanosti varijabli. Rezultati su prikazani u Tablici 2.

Tablica 2. Korelacijska matrica svih varijabli

<i>Varijabla</i>	<i>Spol</i>	<i>Dob</i>	<i>TUE</i>	<i>UEK-45</i>	<i>RSS</i>	<i>SH</i>
1. <i>Spol</i>	-	.189**	-.248**	-.072	.017	.182**
2. <i>Dob</i>		-	-.124	.042	-.049	-.037
3. <i>TUE</i>			-	.264**	.179**	-.261**
4. <i>UEK-45</i>				-	.410**	-.340**
5. <i>RSS</i>					-	-.601**
6. <i>SH</i>						-

Legenda: UEK – Upitnik emocionalne kompetentnosti, TUE – Test upravljanja emocijama, RSS – Skala samopoštovanja, SH – Upitnik za procjenu samohendikepiranja, **p < .01, * p < .05

Prema dobivenim koeficijentima korelacije možemo uočiti kako su rezultati na testu sposobnosti emocionalne inteligencije i emocionalne inteligencije mjerene samoprocjenama povezani statistički značajno i pozitivno, ali nisko.

TUE statistički značajno i pozitivno, ali nisko korelira s mjerom samopoštovanja, dok je povezanost samopoštovanja s UEK-45 nešto snažnija. Ovaj rezultat govori nam da osobe

koje procjenjuju svoju emocionalnu inteligenciju kao višu i ostvaruju viši rezultat na testu emocionalne inteligencije, imaju i više samopoštovanje.

Što se tiče povezanosti mjera emocionalne inteligencije s mjerom samohendikepiranja, rezultati upućuju da je TUE statistički značajno i negativno povezan s Upitnikom za procjenu samohendikepiranja. UEK-45 je također statistički značajno i negativno povezan s mjerom samohendikepiranja. Ovi nalazi govore nam da osobe koje su emocionalno inteligentnije iskazuju manju sklonost za korištenje strategije samohendikepiranja, kako je i očekivano.

Ispitivanje veze između mjere samohendikepiranja i samopoštovanja sudionika pokazalo je da postoji umjerena negativna povezanost pri čemu koeficijent korelacije iznosi $r = -.601$ ($p < .01$) i najveći je u ovom istraživanju ako gledamo međusobne odnose različitih varijabli. Ovakav nalaz je očekivan te nam govori da osobe nižeg samopoštovanja češće koriste samohendikepiranje od osoba višeg samopoštovanja.

Iako spol i dob nisu uvršteni u probleme ovog istraživanja, uključeni su u obradu kao osnovne sociodemografske varijable. Kao što možemo vidjeti iz Tablice 2., spol pokazuje statistički značajnu negativnu povezanost s TUE, a pozitivnu s Upitnikom za procjenu samohendikepiranja. Konkretno, sudionice postižu veći rezultat na TUE, dok sudionici postižu veći rezultat na mjeri samohendikepiranja. Varijabla dob ne pokazuje značajne povezanosti s drugim varijablama.

Predviđanje samohendikepiranja na temelju samopoštovanja i emocionalne inteligencije

Kako bi se odgovorilo na drugi problem istraživanja, provedena je hijerarhijska regresijska analiza kojom se nastojao provjeriti doprinos mjera emocionalne inteligencije i samopoštovanja objašnjenju rezultata na mjeri samohendikepiranja.

U prvom koraku hijerarhijske regresijske analize su kao kontrolne varijable uključeni spol i dob. U drugom koraku uneseno je samopoštovanje, a u trećem ukupni rezultati na obje mjere emocionalne inteligencije. Prije samog provođenja hijerarhijske regresijske analize ispitano je jesu li prisutni preduvjeti za njezino korištenje. Utvrđeno je da nema multikolinearnosti, pri čemu su se VIF vrijednosti nalazile u rasponu od 1.039 do 1.294, a vrijednosti Tolerance od .773 do .962. Iznos Durbin-Watsonovog testa u ovom modelu iznosila je 1.839 te možemo zaključiti da su reziduali nezavisni.

Rezultati provedene hijerarhijske regresijske analize nalaze se u Tablici 3.

Tablica 3. Rezultati HRA za kriterij Samohendikepiranje

	<i>Prediktor</i>	β	R^2	ΔR^2	F
1. korak	<i>Spol</i>	.214**	.045		4.919**
	<i>Dob</i>	-.075			
2. korak	<i>Spol</i>	.216**	.408	.362	126.029**
	<i>Dob</i>	-.108*			
	<i>Samopoštovanje</i>	-.603**			
3. korak	<i>Spol</i>	.181**	.427	.020	3.488*
	<i>Dob</i>	-.111*			
	<i>Samopoštovanje</i>	-.554**			
	<i>TUE</i>	-.121*			
	<i>UEK-45</i>	-.065			

Legenda: β – standardizirani beta koeficijent, R^2 – koeficijent multiple determinacije, ΔR^2 – promjena koeficijenta multiple determinacije, F – vrijednost F -omjera, ** $p < .01$, * $p < .05$

Rezultati u prvom koraku hijerarhijske regresijske analize pokazuju kako sociodemografske varijable objašnjavaju 4.5% varijance samohendikepiranja, pri čemu se kao značajan pozitivan prediktor pokazao samo spol ispitanika. S obzirom da je tijekom obrade veća vrijednost predstavljao muški spol (ženskom spolu bila je dodijeljena vrijednost 1, a muškom 2), zaključujemo kako muški sudionici ostvaruju veći rezultat na mjeri samohendikepiranja.

U drugom koraku analize uključeno je samopoštovanje koje doprinosi objašnjenju kriterijske varijable s dodatnih 36.2% varijance, uz statistički značajan doprinos te najveću vrijednost beta koeficijenta, ali u negativnom smjeru. Drugim riječima, uz kontrolu sociodemografskih varijabli, samopoštovanje vrlo dobro predviđa pojavu samohendikepiranja, na način da osobe koje imaju nisko samopoštovanje češće iskazuju sklonost samohendikepiranju.

U trećem koraku uz kontrolu sociodemografskih varijabli i samopoštovanja, dodane su obje mjere emocionalne inteligencije te se pokazalo kako one doprinose objašnjenju samohendikepiranja s dodatnih 2% varijance. Pri tome možemo uočiti da je samo test sposobnosti, odnosno Test upravljanja emocijama statistički značajan i negativan prediktor kriterija uz kontrolu sociodemografskih varijabli i samopoštovanja.

Sve prediktorske varijable ispitivane u istraživanju ukupno objašnjavaju 42.7% varijance samohendikepiranja.

Rasprava

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja. Polazeći od prethodnih istraživanja (Cheung i sur., 2014; George, 2000; Jones i Berglas, 1978), očekivana je pozitivna povezanost emocionalne inteligencije sa samopoštovanjem, a negativna sa samohendikepiranjem. Očekivana je i negativna povezanost samopoštovanja i samohendikepiranja. Konačno, očekivano je da će se emocionalna inteligencija i samopoštovanje pokazati kao negativni prediktori samohendikepiranja. U daljnjem tekstu bit će objašnjeni dobiveni rezultati koji nude odgovore na postavljene probleme istraživanja, a nakon toga bit će navedene praktične implikacije, ograničenja i prijedlozi za buduća istraživanja.

Povezanost emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja

Kako bi se odgovorilo na prvi problem istraživanja, ispitana je povezanost između ove tri varijable.

Prije svega, obrada je pokazala da TUE i UEK-45, odnosno test učinka i samoprocjena emocionalne inteligencije koreliraju pozitivno, ali nisko. Ovakav rezultat je u skladu s rezultatima metaanalize Van Rooya, Viswesvarana i Pluta (2005) koji izvještavaju o skromnoj korelaciji ovih dvaju načina mjerenja. Ovakav rezultat je očekivan i iz razloga što TUE mjeri samo jednu sposobnost emocionalne inteligencije, upravljanje emocijama, a UEK-45, uz upravljanje emocijama mjeri i uočavanje i razumijevanje te izražavanje i imenovanje emocija. Također, TUE kao test učinka mjeri stvarnu sposobnost rješavanja problema, dok UEK-45 mjeri viđenje osobe o svojim sposobnostima. To viđenje je subjektivno te može ovisiti o nizu čimbenika, poput blagosti ili strogosti kriterija procjene koje osoba koristi, općih kognitivnih sposobnosti osobe, podložnosti utjecaju socijalne poželjnosti pri odgovaranju i slično.

Rezultati su pokazali da obje mjere emocionalne inteligencije statistički značajno, ali nisko koreliraju s mjerom samopoštovanja. Pritom je ta povezanost nešto snažnija za UEK-45, što je očekivano s obzirom da se i samopoštovanje mjeri samoprocjenama. Ovi rezultati nam govore da emocionalno inteligentniji pojedinci imaju više samopoštovanje, što je u skladu s dosadašnjim istraživanjima (Bibi i sur., 2016; Brackett i sur., 2006, Ciarrochi i sur., 2000). Osim toga, samopoštovanje je čak uključeno kao komponenta emocionalne inteligencije u neke modele (Bar-On, 2006), što govori o značajnosti odnosa ovih dviju varijabli. Istraživanje Schuttea i suradnika (2002) pokazalo je da je viša emocionalna inteligencija povezana s višim

samopoštovanjem, kao i da su pojedinci s višom emocionalnom inteligencijom bili sposobniji održati samopoštovanje kada su bili suočeni s negativnim događajem.

Nadalje, rezultati su pokazali i da obje mjere emocionalne inteligencije negativno koreliraju sa samohendikepiranjem, pri čemu je povezanost kao i u prethodnom slučaju snažnija za samoprocjenu, vjerojatno iz već navedenog razloga, jer se koristi isti način mjerenja. Dakle, studenti s višim rezultatima na mjerama emocionalne inteligencije pokazuju manju sklonost korištenju samohendikepiranja. Takav nalaz u skladu je s očekivanjima, s obzirom na teorijske postavke da emocionalno inteligentnije osobe imaju višu svjesnost o vlastitim emocionalnim stanjima, pa je za njih vjerojatnije da će posjedovati obrasce ponašanja koji olakšavaju rješavanje problema i sposobnost donošenja odluka (George, 2000). Stoga, u situacijama koje su izazov te kao takve predstavljaju prijetnju samopoštovanju, te osobe će donositi odluke koje su u njihovom najboljem interesu, a ne izabrati strategiju poput samohendikepiranja. Dakle, na temelju dobivenih podataka o povezanosti emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja možemo zaključiti da je hipoteza 1a. potvrđena.

Također, s obzirom da je dokazano kako između samopoštovanja i samohendikepiranja postoji negativna povezanost, potvrđena je i hipoteza 1b. Ovaj nalaz govori nam da studenti nižeg samopoštovanja češće koriste samohendikepiranje od studenata višeg samopoštovanja, kako je i očekivano na temelju nekih prethodnih istraživanja (Burušić i Brajša Žganec, 2005; Ferradás i sur., 2016). Prema tom stajalištu, pojedinci s nižim samopoštovanjem imaju veća očekivanja neuspjeha nego oni s višim samopoštovanjem, te koriste samohendikepirajuće strategije češće, s ciljem opravdavanja svojih potencijalnih neuspjeha. Kao jedan od ključnih razloga za to moguće je navesti objašnjenje Ticea (1991; prema Burušić i Brajša Žganec, 2005) koja naglašava da kod osoba nižeg samopoštovanja postoji izraženija nesigurnost i neodređenost u situacijama koje su prijeteće za samopoštovanje. Moguće je da samohendikepiranje u tom slučaju služi kao zaštitnička strategija, s čime se slaže velik broj autora koji su istraživali ovaj konstrukt. Na primjer, kod studenata, umor zbog nespavane noći može poslužiti kao alibi za potencijalni neuspjeh na ispitu i tako očuvati razinu samopoštovanja. S druge strane, ako student uspješno prođe ispit unatoč hendikepu, ostavlja dojam visokih sposobnosti (Smederevac, Novović, Jančić, Pajić i Biro, 2003). Dobiveni rezultati u skladu su i s rezultatima istraživanja Nosenka i suradnika (2014) koje je pokazalo da je visoko samopoštovanje prediktor donošenja odluke o korištenju proaktivnih i konstruktivnih strategija za nošenje s problemom, dok nisko samopoštovanje predviđa nekonstruktivne strategije, poput samohendikepiranja.

Predviđanje samohendikepiranja na temelju samopoštovanja i emocionalne inteligencije

Kako bi se odgovorilo na drugi problem istraživanja, uz pomoć hijerarhijske regresijske analize ispitana je mogućnost predviđanja samohendikepiranja na temelju mjera emocionalne inteligencije i samopoštovanja. Dobiveni rezultati provedene hijerarhijske regresijske analize govore da su emocionalna inteligencija i samopoštovanje negativni prediktori samohendikepiranja, čime je potvrđena druga hipoteza. Pri tome se od mjera emocionalne inteligencije kao značajan prediktor pokazao samo Test upravljanja emocijama,

U našem istraživanju uvjerljivo najsnažniju prediktivnu vrijednost za samohendikepiranje pokazalo je samopoštovanje, i to u negativnom smjeru, kako je očekivano. U skladu s našim rezultatima je nalaz Chenga i Lawa (2015) koji su na uzorku studenata dokazali da samohendikepiranje služi kao zaštitni faktor protiv prijetnji samopoštovanju. Naime, osobe koje su se samohendikepirale percipirale su da je zaštita samog sebe od negativnosti koju donosi neuspjeh važnija nego postizanje uspjeha. Upravo ta percepcija dovodi do iskušenja da se koriste strategije poput samohendikepiranja. Nadalje, postoje nalazi da su pojedinci višeg samopoštovanja ustrajniiji i imaju učinkovitije strategije postizanja ciljeva (Dutton i Brown, 1997). U prilog rezultatima govori i tvrdnja Lyncha (1999; prema Pulford i sur., 2005) da samohendikepiranje potječe od osjećaja sumnje u sebe i svoje sposobnosti, zbog čega je ono češće u ljudi koji iskazuju nisko samopoštovanje, što su empirijski potvrdili rezultati Pulforda i suradnika (2005). Također, u skladu s našim rezultatima je i nalaz istraživanja koje je potvrdilo da samohendikepiranju prethode nesigurnost prilikom izvedbe i prethodni neuspjeh (Elliot i Church, 2003), koji zasigurno utječu na samopoštovanje pojedinca.

Što se tiče emocionalne inteligencije kao prediktora samohendikepiranja, treba naglasiti da iako je značajan, doprinos emocionalne inteligencije se pokazao kao prilično skroman te se kao značajan negativni prediktor pokazao samo Test upravljanja emocijama. Kako je već spomenuto, ne postoji istraživanje koje se bavilo ovim odnosom, ali postoje slična istraživanja i teorijske postavke koje mogu objasniti naše rezultate. Prvenstveno, Testom upravljanja emocijama mjeri se sposobnost upravljanja emocijama, odnosno, četvrta razina modela Mayera i Saloveya (Mayer i sur., 2016). S obzirom da je ona, između ostaloga, opisana kao sposobnost koja omogućava osobi upravljanje svojim i tuđim emocijama kako bi se postigao željeni ishod, za nju se i očekivalo da će biti najsnažnije povezana sa samohendikepiranjem. Nasuprot tome, UEK-45 se nije pokazao kao značajan prediktor, vjerojatno iz razloga što se samo trećina njegovih čestica odnosi na sposobnost upravljanja emocijama, dok se ostatak čestica odnosi na

sposobnosti uočavanja, razumijevanja, izražavanja i imenovanja emocija. Čini se da te sposobnosti ne pridonose objašnjenju samopoštovanja u dovoljnoj mjeri kao sposobnost upravljanja emocija. Također, moguće je da naše stvarne sposobnosti, a ne njihova samoprocjena predviđaju hoćemo li i u kojoj mjeri koristiti samohendikepiranje. Dakle, prema rezultatima, studenti koji su slabiji u sposobnostima upravljanja emocijama imaju veću tendenciju za poteškoće pri efikasnom obavljanju zadataka. Ovaj rezultat u skladu je s inicijalnom idejom Saloveya i Mayera (1990), da emocionalna inteligencija općenito pomaže pojedincima generirati buduće planove, poboljšati proces donošenja odluka zbog boljeg razumijevanja vlastitih emocionalnih reakcija i povećava ustrajnost u svladavanju izazovnih zadataka. S obzirom na to, visoko emocionalno inteligentni studenti ne bi trebali koristiti samohendikepiranje. Nadalje, osim toga što je emocionalna inteligencija prediktor samopoštovanja (Cheung i sur., 2014), koje se pokazalo kao snažan prediktor samohendikepiranja, takav se odnos može objasniti i time što ovi konstrukti dijele zajedničku varijancu jer se temelje na uspjehu pojedinca u socijalnom funkcioniranju te općenito uspješnom djelovanju u različitim domenama (Brackett, Rivers i Shiffman, 2006). I konačno, kako se otprilike polovica čestica korištene Skale samohendikepiranja odnosi na hendikepe u interpersonalnim odnosima, dobro objašnjenje rezultata pruža i stajalište Bracketta, Riversa i Saloveya (2011) da emocionalna inteligencija olakšava snalaženje u interpersonalnim odnosima te putem toga, smanjuje vjerojatnost da će osoba pokazivati neprilagođenost i tendenciju samohendikepiranja u tom području.

Što se tiče spolnih razlika u emocionalnoj inteligenciji, rezultati su pokazali da sudionice postižu bolje rezultate na Testu upravljanja emocijama. Ovaj nalaz u skladu je s prijašnjim istraživanjem Fayombove (2012) koja je na uzorku studenata također pronašla spolne razlike u korist studentica, kao i s istraživanjem Fernández-Berrocála, Cabelloa, Castillove i Extremere (2012) u kojem je potvrđeno kako studentice u usporedbi sa studentima imaju izraženiju sposobnost upravljanja emocijama, mjerenu i u našem istraživanju. Mogući razlog utvrđenih spolnih razlika jest da su žene naučene obraćati veću pozornost na svoje emocije i da su potencijalno bolje pripremljene za zadatke u testovima emocionalne inteligencije (Mayer, i sur., 1999). Suprotno tome, muškarce se odmalena uči da ne izražavaju svoje osjećaje i ne razgovaraju o njima, stoga je moguće da oni nisu niti toliko usmjereni na njih (Luebbbers, Downey i Stough, 2007).

Spolne razlike u samopoštovanju nisu pronađene. Dakle, u našem uzorku, studenti bez obzira na spol iskazuju visoku razinu samopoštovanja, što je u skladu s nalazima Kovčo Vukadinove (2014) provedenom na većem uzorku hrvatskih studenata. Isti rezultat o

nepostojanju razlika prema spolu kod studenata potvrđen je i u drugim istraživanjima (npr. McCurdy i Kelly, 1997; Swanson i Lease, 1990; prema Swenson, 2003).

Nadalje, rezultati pokazuju da studenti pokazuju veću tendenciju korištenju samohendikepiranja nego studentice. Ovakav rezultat u skladu je s postojećim istraživanjima (Jones i Berglas, 1978; Harris i Snyder, 1986; McCrea i sur., 2008; Čolović i sur. 2009). Neka od mogućih objašnjenja ovih rezultata koja se navode u literaturi su da se kod muškaraca više vrednuje status te oni sami, ali i okolina imaju veća očekivanja o osobnoj kompetentnosti, koje je potrebno zaštititi. To čine na način da koriste samohendikepiranje koje odvraća pažnju s karakteristika pojedinca i time čuva njegovu sliku o sebi (Lucas i Lovaglia, 2005). Hirt i suradnici (2003; prema McCrea i sur., 2008) su pak u svom istraživanju pronašli da su žene manje koristile samohendikepiranje, ali su bile i mnogo kritičnije prema osobi koja ga je koristila te su pokazale tendenciju da gledaju na samohendikepiranje kao stabilnu karakteristiku, poput lijenosti. Daljnji nalazi otkrili su da one jednostavno pridaju veću važnost uloženom trudu nego sudionici i kao rezultat toga imaju vrlo negativne stavove o korištenju strategija poput samohendikepiranja te ih rjeđe koriste.

Praktične implikacije, ograničenja i buduća istraživanja

Ovo istraživanje dalo nam je uvid u dosad slabo istražen odnos između emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja, te zbog toga ima određenu teorijsku, ali i praktičnu vrijednost. S obzirom da se u našem istraživanju pokazalo da su samopoštovanje i emocionalna inteligencija značajni prediktori samohendikepiranja, ovakav nalaz bi trebao potaknuti intervencije usmjerene ka razvoju sposobnosti emocionalne inteligencije i samopoštovanja. Veliku važnost takve bi intervencije mogle imati primjerice u akademskom i organizacijskom kontekstu. S obzirom da velik broj autora pridaje ovim konstruktima važnost za uspješno djelovanje u gotovo svim područjima ljudskog funkcioniranja, od međuljudskih odnosa do poslovnog uspjeha, jasno je da njihovo razvijanje može imati vrlo pozitivne posljedice. Naime, na temelju naših rezultata možemo predvidjeti da će razvijanje emocionalne inteligencije i poticanje razvoja samopoštovanja smanjiti korištenje samohendikepirajućih strategija kod studenata.

Iako je ovo istraživanje doprinijelo razumijevanju odnosa između emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja, važno je obratiti pozornost na nedostatke koji su potencijalno mogli utjecati na rezultate. Kao prvo, uzorak je bio prigodan, sastavljen isključivo od studenata nekoliko fakulteta osječkog sveučilišta, što znači da je generalizacija

rezultata na cijelu populaciju studenata donekle ograničena. Moguće je da bi se naši rezultati razlikovali ukoliko bismo uključili druge fakultete s manje ili više zahtjevnim studijskim programima. Nadalje, s obzirom da je istraživanje provedeno tijekom nastave na kojoj nisu bili prisutni svi studenti upisani na kolegij, postoji opravdana sumnja u mogućnost da smo ga proveli na studentima koji se po nekim svojim obilježjima (kao primjerice savjesnosti, radnoj angažiranosti na fakultetu i slično) razlikuju od ostatka studentske populacije. Moguće je da su iz tog razloga rezultati na mjeri samohendikepiranja niski. Također, odnos muških i ženskih ispitanika bio je prilično neravnomjeran i time ne predstavlja dobro populaciju. To je mogući uzrok iznadprosječnih rezultata na mjerama emocionalne inteligencije, ali i ispodprosječnih na mjeri samohendikepiranja na cijelom uzorku. Uz to, dobiveni rezultati vjerojatno ne oslikavaju stvarno stanje odnosa u općoj populaciji i zbog činjenice da studenti općenito posjeduju visoke ciljeve i teže njihovom ostvarenju, pa su rezultati na skali samopoštovanja iznadprosječno visoki. Ipak, rezultati ovog istraživanja mogu biti važni za studentsku populaciju. Nadalje, još jedan od potencijalnih nedostataka ovog istraživanja je što je kod većine mjernih instrumenata korištena samoprocjena. Neki problemi do kojih je moglo doći korištenjem samoprocjene su netočna percepcija o sebi i svojim stvarnim sposobnostima i karakteristikama te mogućnost davanja socijalno poželjnih odgovora.

Konačno, ovo istraživanje ne uzima u obzir još neke karakteristike ispitivanih varijabli koje su mogle utjecati na rezultate, poput primjerice stabilnosti samopoštovanja. Naime, samopoštovanje se može mijenjati ovisno o socijalnim i fizičkim uvjetima, posebice u mlađoj životnoj dobi (Lyubomirsky, Tkach i DiMatteo, 2006). S obzirom da su istraživanja pokazala da je uz razinu samopoštovanja, stupanj njegove stabilnosti važna odrednica individualnih razlika u ponašanju i reakcijama na prijetnju samopoštovanju (Kernis, 2000), bilo bi korisno uključiti ovaj element u buduća istraživanja. Nadalje, u buduća istraživanja trebalo bi uključiti i čimbenike poput kontekstualnih faktora (npr. radi li se o privatnim ili javnim okolnostima) i motiva osobe (npr. koristi li se kao strategija samozaštite ili samopredstavljanja) koji utječu na pojavu samohendikepiranja, opisanih u uvodnom dijelu rada. Uz to, zanimljivo bi bilo ispitati neka od obilježja pojedinaca, poput crta ličnosti koje općenito predstavljaju skup pojedinčevih uobičajenih uzoraka ponašanja, misli i emocija te provjeriti na koji način one u kombinaciji s emocionalnom inteligencijom utječu na odnos između ispitivanih varijabli. Također, zanimljivo je pitanje može li se odnos između triju ispitivanih varijabli objasniti dodatnim varijablama, poput samoregulacije koja prema nekim autorima, osim emocionalne regulacije obuhvaća i procese postavljanja ciljeva, planiranja, mašte i vizualizacije, organizacije vremena, samoevaluacije i niz drugih procesa (Zimmerman, 1998). Uz uključivanje dodatnih varijabli,

buduća ispitivanja ovih konstrukata bilo bi dobro provoditi uz longitudinalni istraživački nacrt, radi detaljnijeg razjašnjavanja odnosa između ovih konstrukata. Ipak, vjerujemo i da nalazi ovog istraživanja daju određeni doprinos boljem razumijevanju emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja i njihovog međuodnosa te mogu poslužiti kao poticaj za daljnje empirijske provjere.

Zaključak

Ovim istraživanjem nastojala se ispitati povezanost emocionalne inteligencije, samopoštovanja i samohendikepiranja te mogućnost predviđanja samohendikepiranja na temelju emocionalne inteligencije i samopoštovanja. Obje istraživačke hipoteze su potvrđene, pri čemu su rezultati pokazali da je emocionalna inteligencija mjerena i testom učinka i samoprocjenom pozitivno povezana sa samopoštovanjem, a negativno sa samohendikepiranjem, dok su samopoštovanje i samohendikepiranje međusobno negativno povezani. Također, hijerarhijskom regresijskom analizom utvrđeno je da su sposobnost upravljanja emocijama i samopoštovanje statistički značajni negativni prediktori samohendikepiranja, pri čemu je utjecaj samopoštovanja znatno snažniji.

Literatura

- Aronson, E., Wilson, T. D. i Akert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate.
- Bar-On, R. (2006). The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema*, 18, 13-25.
- Baumeister, R. F., Heatherton, T. F. i Tice, D. M. (1994). *Losing control: How and why people fail at self-regulation*. San Diego, CA: Academic Press.
- Bezinović, P. (1988). *Percepcija osobne kompetentnosti kao dimenzija samopoimanja*. Doktorska disertacija. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Bibi, S., Saqlain, S. i Mussawar, B. (2016). Relationship between Emotional Intelligence and Self-Esteem among Pakistani University Students. *Psychol Psychother*, 6(4), 279 -285.
- Brackett, M.A., Mayer, J.D., Warner, R.M. (2004). Emotional intelligence and its relation to everyday behaviour. *Personality and individual differences*, 36, 1387-1402.
- Brackett, M. A., Rivers, S. E. i Salovey, P. (2011). Emotional Intelligence: Implications for Personal, Social, Academic, and Workplace Success. *Social and Personality Psychology Compass*, 5(1), 88-103.
- Brackett, M. A., Rivers, S. E., & Shiffman, S. (2006). Relating emotional abilities to social functioning: A comparison of self-report and performance measures of emotional intelligence. *Journal of Personality & Social Psychology*, 91, 780–795.
- Brackett, M. A., Rivers, S. E., Shiffman, S., Lerner, N. i Salovey, P. (2006). Relating emotional abilities to social functioning: A comparison of self-report and performance measures of emotional intelligence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(4), 780–795. doi:10.1037/0022-3514.91.4.780
- Brennan, K. A. i Bosson, J. K. (1998). Attachment-style differences in attitudes toward and reactions to feedback from romantic partners: an exploration of the relational bases of self-esteem. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24(7), 699–714.
- Brown, R. F. i Schutte, N. S. (2006). Direct and indirect relationships between emotional intelligence and subjective fatigue in university students. *Journal of Psychosomatic Research*, 60, 585–593.
- Burušić, J. (2004.). Doprinos crta ličnosti i jasnoće pojma o sebi objašnjenju samohendikepiranja kao načina ponašanja, *Suvremena psihologija*, 7(1), 31-44.
- Burušić, J. i Brajša Žganec, A. (2005). Odnos samohendikepiranja, samopoštovanja i jasnoće pojma o sebi. *Psihologijske teme*, 14(1), 83-9.
- Buško, V. i Babić Čikeš, A. (2013). Emotional intelligence in early adolescence: Validation data based on peer ratings and an objective ability-based test. *International Journal of*

- Humanities and Social Science Invention, 2(5), 2319–7722. Dostupno na <http://www.ijhssi.org>
- Carver, C. S. i Scheier, M. F. (1996). Self-regulation and its failures. *Psychology Inquiry*, 7 (32), 157-166.
- Chapman, B. P. i Hayslip, B. Jr. (2005). Incremental validity of a measure of emotional intelligence. *Journal of Personality Assessment*, 85, 154–169.
- Cheung, C., Cheung, H.Y. i Hue, M. (2014). Emotional Intelligence as a Basis for Self-Esteem in Young Adults. *The Journal of Psychology*, 0 (0), 1-22.
- Cheng, S.K. i Law, M.Y. (2015). Mediating Effect of Self-Esteem in the Predictive Relationship of Personality and Academic Self-Handicapping. *American Journal of Applied Psychology*, 4(3-1), 51-57.
- Ciarrochi, J., Chan, A. Y. C. i Bajgar, J. (2001). Measuring emotional intelligence in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 31(7), 1105-1119.
- Ciarrochi, J.V., Chan, A. J. C. i Caputi, P. (2000). A critical evaluation of the emotional intelligence construct. *Personality and Individual Differences*, 28, 539-561.
- Coetzee, M. i Beukes, C. (2010). Employability, emotional intelligence and career preparation support satisfaction among adolescents in the school-to-work transition phase. *Journal of Psychology in Africa*, 20(3), 439–446.
- Čolović, P., Smederevac, S. i Mitrović, D. (2009). Osobine ličnosti, starost i pol kao prediktori sklonosti ka samohendikepiranju. *Psihologija*, 42(4), 549-566.
- Dutton, K. A. i Brown, J. D. (1997). Global Self-Esteem and Specific Self-Views as Determinants of People's Reactions of Success and Failure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(1), 139-148.
- Elliot, A. J. i Church, M. A. (2003). A Motivational Analysis of Defensive Pessimism and Self-Handicapping. *Journal of Personality*, 71(3), 369-396.
- Fayombo, G. A. (2012). Emotional Intelligence and Gender as Predictors of Academic Achievement among Some University Students in Barbados. *International Journal of Higher Education*, 1, 1, 102-111.
- Ferradás, M., Freire, C., Valle, A., Núñez, J. C., Regueiro, B. i Vallejo, G. (2016). The relationship between self-esteem and self-worth protection strategies in university students. *Personality and Individual Differences*, 88, 236-241.
- Fernández-Berrocal, P., Cabello, R., Castillo, R. i Extremera, N. (2012). Gender differences in emotional intelligence: the mediating effect of age behavioral. *Psicología Conductual*, 20, 1, 77-89.

- Finez, L. i Sherman, D. K. (2012). Train in vain: The role of the self in claimed self-handicapping strategies. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 34, 600-620.
- Fredricks, J. A., i Eccles, J. S. (2006). Is extracurricular participation associated with beneficial outcomes? Concurrent and longitudinal relations. *Developmental Psychology*, 42, 698–713.
- George, J. M. (2000). Emotions and leadership: The role of emotional intelligence. *Human Relations*, 53, 1027–1055.
- Gil-Olarte Márquez, P., Martín, R. P. i Brackett, M. A. (2006). Relating emotional intelligence to social competence and academic achievement in high school students. *Psicothema*, 18, 118–123.
- Goleman, D. (1997). *Emocionalna inteligencija – zašto je važnija od kvocijenta inteligencije?* Mozaik knjiga, Zagreb
- Hajnci, Lj. i Vučenović, D. (2013). Emocionalna inteligencija: Modeli i mjerenje 20 godina poslije. *Suvremena psihologija*, 16(1), 95-113.
- Harms, P. D. i Credé, M. (2010). Emotional intelligence and transformational and transactional leadership: A meta-analysis. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 17, 5-17.
- Harris, R. i Snyder, R. C. (1986). The role of uncertain self-esteem in selfhandicapping. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 451-458.
- Heatherton T. F. i Wyland C. L. (2003). *Assessing self-esteem*. In: Lopez SJ, Snyder CR, editors. Positive psychological assessment. Washington, DC, US: American Psychological Association. 219–233.
- Jenaabadi, H. (2014). Studying the relation between emotional intelligence and self-esteem with academic achievement. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 114, 203 – 206.
- Jones, E. E. i Berglas, S. (1978). Control of attributions about the self through selfhandicapping strategies: The appeal of alcohol and the role of underachievement. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 4, 200-206.
- Jones, E. E. i Rhodewalt, F. (1982). The selfhandicapping scale, (neobjavljeni rukopis, zadnja verzija dostupna: <http://www.psych.utah.edu/rhodewalt/SelfDescriptionInventory.htm>)
- Kendler, K., Gardner, C. O. i Prescott, C. A. (1998). A population Based twin study of self-esteem and gender. *Psychological Medicine*, 28, 1403-1409.
- Kernis, M. H. (2000.), Substitute Needs and Fragile Self-Esteem. *Psychological Inquiry*, 11, 298-300.

- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford Press.
- Kovčo Vukadin, I. (2014). *Ispitivanje kvalitete života studenata u Republici Hrvatskoj. Istraživačko izvješće*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
- Kulenović, A., Balenović, T. i Buško, V. (2001). Test analize emocija: jedan pokušaj objektivnog mjerenja sposobnosti emocionalne inteligencije. *Suvremena psihologija*, 3(1-2), 27-48.
- Lacković-Grgin, K. (1994). *Samopoimanje mladih*. Naklada Slap, Jastrebarsko.
- Leary, M. R. i Shepperd, J. A. (1986). Behavioural self-handicaps versus self-reported handicaps: A conceptual note. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1265-1268.
- Luebbers, S., Downey, L. A. i Stough, C. (2007). The development of an adolescent measure of EI. *Personality and Individual Differences*, 42, 999-1009.
- Lucas, J. W. i Lovaglia, M. J. (2005). Self-Handicapping: Gender, Race, and Status. *Current Research in Social Psychology*, 10(16), 234-249.
- Lyubomirsky, S., Tkach, C., i DiMatteo, M. R. (2006). What are the differences between happiness and self-esteem? *Social Indicators Research*, 78, 363–404.
- Matko, V. (2006). *Povezanost samooprečivanja i emocionalne inteligencije*. Neobjavljeni diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Mayer, J.D., Caruso, D. R. i Salovey, P. (2016). The Ability Model of Emotional Intelligence: Principles and Updates. *Emotion Review*, 8(4), 290-300.
- Mayer, J. D., Caruso, R. D., i Salovey, P. (1999.), Emotional intelligence meets traditional standards for an intelligence, *Intelligence*, 27, 267-298.
- Mayer, J. D., Di Paolo, M. T. i Salovey, P. (1990). Perceiving affective content in ambiguous visual stimuli: A component of emotional intelligence. *Journal of Personality Assessment*, 54, 772–781.
- Mayer J. D., Roberts, R. D. i Barsade, S. G. (2008). Human Abilities: Emotional Intelligence. *Annual Review of Psychology*, 59, 507-536.
- Mayer, J. D. i Salovey, P. (1997). *What is emotional intelligence?* U P. Salovey i D. Sluyter (ur.). *Emotional development and emotional intelligence*. New York: Basic books.
- Mayer, J.D., Salovey, P., i Caruso, D.R. (2008). Emotional intelligence: New ability or eclectic traits? *American Psychologist*, 63 (6), 503–517.
- Mayer, J. D., Salovey, P. i Caruso, D. R. (2004). Emotional intelligence: theory, findings, and implications. *Psychological Inquiry*, 15, 197-215.

- Mayer, J.D., Salovey, P., Caruso, D. R., Sitarenios, G. (2003). Measuring Emotional Intelligence With the MSCEIT V2.0. *Emotion*, 3(1), 97-105.
- McCrea, S. M. (2008). Self-handicapping, excuse making, and counterfactual thinking: Consequences for self-esteem and future motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95, 274–292.
- McCrea, S. M., Hirt, E. R. i Milner, B. J. (2008). She works hard for the money: Valuing effort underlies gender differences in behavioral self-handicapping. *Journal of Experimental Social Psychology*, 44, 292-311.
- Narasgouda, S. A. i Ganigar, N. N. (2014). A Study of Emotional Intelligence and Self Esteem In Relation to Academic Achievement of Student-Teachers of Colleges of Education. *International Educational E-Journal*, 3(4), 118-128.
- Nosenko, D., Arshava, I. i Nosenko, E. (2014). Self-handicapping as a coping Strategy: Approaches to Conceptualisation. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 1(3), 157-166.
- Pelletteri, J. (2002). The relationship between emotional intelligence and ego defense mechanisms. *Journal of Psychology*, 136, 182-194.
- Petrides, K. V. i Furnham, A. (2000). Gender differences in measured and selfestimated trait emotional intelligence. *Journal of Research* 42, 449 -459.
- Petrides, K. V., Furnham, A. i Mavroveli, S. (2007). Trait emotional intelligence: Moving forward in the field of EI. U G. Matthews, M. Zeidner i R. Roberts, R. (Ur.), *The science of emotional intelligence: Knowns and unknowns* (Series in Affective Science) (str. 151–166). Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/acprof:oso/9780195181890.003.0006
- Pulford, B. D., Johnson, A. i Awaida, M. (2005). A Cross Cultural Study of Predictors of Self-handicapping in University Students. *Personality and Individual Differences*. 39, 727-737.
- Radovanović, N., i Glavak, R. (2003). Povezanost straha od negativne evaluacije sa samopoimanjem i socijalnom percepcijom kod adolescenata. *Društvena istraživanja*, 12(6), 1123-1139.
- Reazee, P. i Mohammadi, S. (2015). The relationship between emotional intelligence and self-esteem of staff with their organizational development in the departments of youth and sport organizations of Kermanshah. *Acta Kinesiologica*, 9(1), 94-98.

- Rey L., Extremera N., i Pena M. (2011) Perceived emotional intelligence, self-esteem and life satisfaction in adolescents. *Psychosocial Intervention*, 20, 227-234.
- Roberts, R. D., Zeidner, M. i Matthews, G. (2001). Does emotional intelligence meet traditional standards for intelligence? Some new data and conclusions. *Emotion*, 1, 196–231.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton: Princeton University Press.
- Rupčić, I. i Kolić-Vehovec, S. (2004). Ciljna orijentacija, samohendikepiranje i samoefikasnost srednjoškolaca. *Psihologijske teme*, 13, 105-117.
- Saklofske, D. H., Austin, E. J. i Minski, P. (2003). Factor structure and validity of a trait emotional intelligence measure. *Personality and Individual Differences*, 34, 707–721.
- Salovey, P. i Mayer, J. D. (1990). Emotional Intelligence. *Imagination, cognition and personality*, 9(3), 185-211.
- Schutte, N. S., Malouff, J. M., Simunek, M., Hollander, S. i McKenley, J. (2002). Characteristic emotional intelligence and emotional well-being. *Cognition and Emotion*, 16, 769-786.
- Schwinger, M. (2013). Structure of academic self-handicapping—Global or domain-specific construct? *Learning and Individual Differences*, 27, 134 –143.
- Schwinger, M., Wirthwein, L., Lemmer, G. i Steinmayr, R. (2014). Academic Self-Handicapping and Achievement: A Meta-Analysis. *Journal of Educational Psychology*, 106(3), 744-761.
- Shahzad, S. i Nasreen, B. 2012. Gender Differences in Trait Emotional Intelligence: A Comparative Study. *IBA Business Review*, 7(2), 106-117.
- Smederevac, S., Mitrović, D., Topić, A. i Vuk, M. (2009). *Skala samohendikepiranja*. Neobjavljeno. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Smederevac, S., Novovic, Z., Milin P., Janicic, B., Pajic, D., i Biro, M. (2003). Tendency to self-handicapping in the situation of expected failure. *Psihologija*, 36(1-2), 39-58.
- Sowislo, J. F., i Orth, U. (2013). Does low self-esteem predict depression and anxiety? A meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 139 (1), 213-240.
- Swenson, P. L. (2003). *A psychometric study of the Rosenberg self-esteem scale: an investigation of gender dif.* Vancouver: Department of educational and counselling psychology, and special education at The University of British Columbia.

- Takšić, V. (2002), *Upitnici emocionalne inteligencije (kompetentnosti)*. U: K. Lacković-Grgin, A. Bautović, V. Čubela i Z. Penezić (ur.), *Zbirka psiholoških skala i upitnika (27-45)*, Filozofski fakultet u Zadru.
- Takšić, V. (1998). *Validacija konstrukta emocionalne inteligencije*. Neobjavljena doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Takšić, V., Jurin, Ž. i Cvenić, S. (2001). Operacionalizacija i faktorsko-analička studija konstrukta emocionalne inteligencije. *Psihološke teme*, 8-9, 95-109.
- Tice, D. i Baumeister, R. (1990). Self-esteem, self-handicapping, and selfpresentation: The strategy of inadequate practice. *Journal of Personality*, 58, 443–464.
- Urdu, T. i Midgley, C. (2001). Academic self-handicapping: What we know, what more there is to learn. *Educational Psychology Review*, 13, 115–138. doi:10.1023/A:1009061303214
- Van Rooy, D. L., Viswesvaran, C., & Pluta, P. (2005). A meta-analytic evaluation of construct validity: What is this thing called emotional intelligence? *Human Performance*, 18, 445-462.
- Zeidner, M., Matthews, G. i Roberts, R. D. (2004.), Emotional intelligence in the workplace: A critical review, *Applied Psychology: An International Review*, 53, 371-399.
- Zeidner, M., Roberts, R. D. i Matthews, G. (2002). Can Emotional Intelligence Be Schooled? A Critical Review. *Educational Psychologist*, 37(4), 215-231.
- Zimmerman, B. J. (1998.) Academic studying and the development of personal skill: A self-regulatory perspective. *Educational psychologist*, 33(2/3), 73-86.